

Peníze

Nevím přesně, jakou mělo logiku, že tu dnes mluvím o penězích. Jsem jenom kazatel, nevlastním žádný majetek, mám jen auto. Nemám dům ani byt. Moje hotovost je v rozumné výši, abych nemusel žebrot a zaopatřil se v případě nejbližší nouze. Jediná souvislost může být v tom, že sloužím v Říčanech. A Říčany jsou hned po Praze městem s nejvyšším příjmem po Praze. Mezi městy nad 10 tisíc obyvatel jsou nejbohatším městem s koeficientem 126,2, přičemž 100 bodů je průměr České republiky. Pokud se vezmou města Karviná (83,8) nebo Orlová (84,9) a nebo severočeská Bílina (86,2) či Krupka (85,6).¹ Je to důvod? Nevím. Je možná pravda, že jsem se vyjadřoval k hospodaření církve. Je pravda, že mi rukama protekly nějaké peníze.

Chci být bohatý a šťastný! Bože, Bože, pomoz mi!

Být bohatý a šťastný, to je správná touha. Je zcela na místě! Pokud tohle člověk chce, pak chce správnou věc. Ale pozor, abychom si rozuměli: Bohatý, šťastný a peníze jsou dvě věci. **Ale ani jedna nevypovídá o penězích.** Bohatství hovoří o Boží přítomnosti, o něčem božském. A Boží či božské přirozenosti se člověk nedomůže penězi. Štěstí je individuální pocit nasycenosti a zdaru. A peníze zaručeně nejsou synonymem bohatství!

Pojďme chvíli biblicky pracovat. Bohatý v pojetí **Staré smlouvy** hovoří o majetku. Bohatství v pojetí **Nové smlouvy** už mluví o něčem jiném. Příklady nejprve ze Staré smlouvy:

Blahoslavený je muž, který se bojí Hospodina! Má velké zalíbení v jeho příkazech. ² Jeho potomci budou mocnými v zemi — pokolení přímých bude požehnané. ³ **V jeho domě je majetek a bohatství** a jeho spravedlnost trvá navždy. (Kniha Žalmů 112:1-3)

¹⁰ Nato David dobrořečil Hospodinu před zraky celého shromáždění. David řekl: Požehnaný buď, Hospodine, Bože Izraele, našeho otce, od věků až navěky. ¹¹ Tobě, Hospodine, patří velikost, udatnost, sláva, síla i nádhera, ano všechno, *co je* na nebesích i na zemi. Tobě, Hospodine, patří království, vyvýšený jsi jako hlava nade všechno. ¹² **Bohatství i sláva jsou od tebe**, ty vládneš nade vším, ve tvé ruce je síla a udatnost, ve tvé ruce je učinit velkým a posílit každého. ¹³ Nyní, Bože náš, ti vzdáváme díky a chválíme tvé slavné jméno. ¹⁴ Vždyť kdo *jsem* já a kdo *je* můj lid, že bychom byli schopni se k něčemu takovému dobrovolně rozhodnout? Vždyť od tebe je všechno a ze tvé ruky jsme ti dali. ¹⁵ Vždyť jsme před tebou hosté a přichází jako všichni naši otcové; jako stín *jsou* naše dny na zemi, není naděje. ¹⁶ Hospodine, Bože náš, **celé toto bohatství**, které jsme připravili, abychom ti postavili dům pro tvé svaté jméno, **je ze tvé ruky**, to všechno ti patří. ¹⁷ Vím, můj Bože, že ty zkoumáš srdce a oblibuješ přímost. V přímosti svého srdce jsem se rozhodl dobrovolně *dát* toto všechno a nyní jsem s radostí viděl, že tvůj lid, který je zde, se rozhodl *dát* pro tebe dobrovolně. ¹⁸ Hospodine, Bože Abrahama, Izáka a Izraele, našich otců, zachovej to navěky jako zaměření myšlenek srdce svého lidu a zaměř jejich srdce k sobě. ¹⁹ A mému synu Šalomounovi dej neporušené srdce, aby zachovával tvé příkazy, tvá svědectví a ustanovení, plnil to všechno a postavil ten hrad, *pro* který jsem udělal přípravy. (1. kniha Paralipomenon 29:10-19)

Velice rychle se ve Staré smlouvě objeví určitá skepse vůči majetku a bohatství:

⁷ Někdo **předstírá, že je bohatý, a nic nemá**, jiný předstírá, že je chudý, a *má* mnoho majetku.

⁸ Výkupné za život člověka je jeho bohatství, ale chudý neslyší hrozbu. ⁹ Světlo spravedlivých bude jasně zářit, avšak lampa ničemu zhasne. (Kniha Přísloví 13:7-9)

¹ Data: Studie společnosti INCOMA GfK *Kupní síla v okresech a obcích ČR 2011*. Vliv blízké metropole je patrný také u obcí v jejím okolí - mezi městy na dalších příčkách jsou hned tři z okolí Prahy - Říčany, Brandýs n. L. – Stará Boleslav a Čelákovice. Na druhé straně obyvatelé především v Moravskoslezském či Ústeckém kraji musejí vystačit s daleko úspornějšími osobními a rodinnými rozpočty. V některých obcích - především v periferních oblastech ČR - se úroveň kupní síly pohybuje dokonce pod 70% českého průměru.

Lepší je **vyvolit dobré jméno nežli velké bohatství**, oblibu nežli stříbro a zlato. ² Bohatý i chudý se potkávají, Tvůrcem obou je Hospodin. ...⁴ Důsledkem pokory a bázně před Hospodinem je bohatství, sláva a život. (Kniha Přísloví 22:1-5)

⁷ Dvoji od tebe žádám; neodpírej mi to, dříve nežli zemřu: ⁸ **Vzdal ode mě klam a lživé slovo, nedávej mi chudobu ani bohatství, zaopatřuj mě pokrmem určeným pro mě.** ⁹ Jinak bych se *mohl* přesytit, zapřít tě a říct: Kdo je Hospodin? Anebo bych *mohl* zchudnout, krást a zneuctít jméno svého Boha. (Kniha Přísloví 30:7-9)

Nový rozměr peněz v Nové smlouvě

V Nové smlouvě se objevuje výhradně naprosto jistý rozměr majetku a bohatství. O majetku se nediskutuje. Pán Ježíš se o penězích vyjadřuje v závorce, dokonce stvoří nebo zedituje termín *mamon nepravosti*.² A pokud se mluví o penězích, je to jen pojem nástroje. Když žena hříšnice vyplácá parfém na Ježíšovy nohy, vyhodí mnoho peněz, viděno Jidášem, tak Pán připomíná, že chudí, na něž bude třeba peněz, budou vždycky, ale on odchází.³ Když se na začátku existence církve mluví o penězích, tak jen jako o prostředku pomoci druhým a cení se více, než hodnota příspěvku, pravdivost. A apoštolé mluví o bohatství v souvislosti s Božími plány.

⁸ Mně, nejmenšímu ze všech svatých, byla dána tato milost, abych zvěstoval pohanům Kristovo **nevystižitelné bohatství** ⁹ a objasnil [všem], jaká je správa toho tajemství od věků ukrytého v Bohu, jenž všechno stvořil. (Dopis Efezským 3:8-9)

³³ Ó **hlubino bohatství a moudrosti i poznání Božího!** Jak nevyzpytatelné *jsou* jeho soudy a nepostižitelné jeho cesty! ³⁴ ,Kdo poznal Pánovu mysl a kdo se stal jeho rádcem?' ³⁵ ,Anebo kdo mu dal *něco* dopředu, aby mu *to on* musel odplatit?' ³⁶ Vždyť z něho a skrze něho a pro něho *jsou* všechny věci. Jemu *buď* sláva na věky. Amen. (Dopis Římanům 11:33-36)

Peníze jako převodní nástroj

Jsou peníze bez přívlastku, nebo jsou **peníze čisté a peníze špinavé**? Toto označení v našich desetiletích korupce nabylo vrchu. Dokonce je začali používat věřící lidé. Tuším, že tím dali najevo, že tomu dělení opravdu věří. Ale po pravdě, není pro ně žádné opodstatnění. Tvrdím, že peníze nikdy nemohou být čisté už ze své vlastní povahy, protože vznikly jako náhrada a na mnoha místech i lest, zdání a nástroj podvodu. Proto jsou pro mne peníze buď bez přívlastku a nebo špinavé - všechny. Pokusím se to dokázat historickým exkurzem:

V roce 520 před Kristem se rodil svět peněz. Dareios, panovník médskoperské říše se dostal do problémů. V říši bylo tak málo potravin, že by se mohli lidé spíš živit drahými kovy, než pšenicí. Bylo to kvůli neuváženému hospodaření jeho předchůdce, který jen válčil. A tak Dareios řešil inflaci zlata a stříbra tím, že začal razit peníze - *dáreiky*. Malý kus kovu označil svou pečetí. V Indii se stalo daleko později vlastně totéž. Východoindická společnost britská platila Indům za koření a látky zlatem a stříbrem, které Britům před tím Indové v daních odevzdali. Výsledkem byla země utopená ve zlatě, ale chudá a bez prostředků, které ožebračení rolníci nestačili vyprodukovat. Viděno s prorokem Ageem: Zkrátka, Izraelité vydělali zlato a stříbro, ale neměli možnost si za to nic koupit. Jako by měl jejich váček děravé dno. Svoje domečky si postavili, chrám nedostavěli, ekonomika ovšem nešla dopředu, hrozil hlad.

² **Mamon**, aramejské slovo (Ježíš jej nechal v lidově srozumitelné verzi, která zůstala až dodnes) a má přívlastek mamon **nepravosti** řecky *adikias*, což známe ze slov adiktologie - nauka o závislostech a místo jejich léčby.

³ Viz: Janovo evangelium 12:1-8

Svět peněz platí až podnes tak, jak jej Dareios nastartoval. Pokud máte zlato, je to fajn, ale jeho hodnota se nepočítá ve zlatě, ale v penězích za unci (váhovou jednotku). Abyste měli hodnotu vhodnou k dalšímu nakládání, musíte zlato a stříbro převést na peníze. Vykoupit. Jak to známe z našich starších bankovek, papírové peníze byly kryty hodnotou zlata a stříbra. Kdyby bylo co jíst, mohl vypočítavý člověk v Izraeli čekat, a pak někdy to zlato prodat - za peníze. Ale to nešlo. A tady Pán Bůh významně pronese tato slova: "Mé je stříbro, mé je zlato, je výrok Hospodina zástupů." (Proroctví Ageovo 2:8)

Podobně to bylo v době zlaté horečky. Na konci devatenáctého století se zbláznil svět zlatou horečkou. Denně odplouvaly z přístavů ve Spojených Státech lodě, které mířily na Aljašku. Tisíce mužů procházelo Chilkootským průsmykem a už na počátku mnozí umírali. Nebyli připraveni na tak tvrdou daň. Zlato, které pak tvrdou prací dobývali, je neudělalo šťastnými. Buď se pro něj pozabíjeli, nebo se nedokázali najít žlutého kovu a nebylo, co za něj koupit. Nebo přišli pozdě a nebylo kde těžit. Zbohatli jen ti, kteří parazitovali na druhých.

Jáchymovský velký stříbrný peníz měl cenu zlatého říšského a třikrát se mu *thaler*. Díky Holanďanům a Španělům se pojem dostal do Ameriky. Dnes je pojmem měny v USA a rezervní měny pro celý svět. Ale jeho význam nastoupil až se zlatou horečkou: Dolar byl poukázkou na zlato. Na původních dolarech bylo napsáno, kolik zlata či stříbra se za takový peníz dá dostat. Jenže pak přišel ten zlatník, který zlato schovával, na to, že by mohlo být více peněz, než skutečného zlata. A tak pořád více a více přidával papíru, až byl papír, proti kterému nebylo zlato. A tam jsme teď. Ba, jsme ještě trochu dál. Peníze jsou zcela virtuální, protože skutečný je ten **dluh**, jež vytvoří. Jdeme podepsat úvěrovou smlouvu, bankéř vystaví papír, na kterém je, že máme půjčeno. Nicméně on tím ty peníze vytvořil, protože ví, že si může dovolit vytvořit dluh a tím dluhem strašit dlužníka. Tak si vládneme dluhem. Na jedné straně je naše duše a na druhé straně prokletý systém, který svou lží vytvořil ďábel.

Prezidenta Spojených států Jamese Abrama Garfielda (* 19. listopadu 1831 + 19. září 1881) postřelili 2. července 1881, ale stal se dva týdny před postřelením slavným tímto výrokem: „Kdokoli ovládá objem peněz v dané zemi, je absolutní pán nad veškerým průmyslem a obchodem... a když si uvědomíte, že celý systém je velmi snadno ovládnán, ať už jedním či druhým způsobem, několika málo mocnými muži na vrcholu, sami přijdete na to, odkud vznikají období inflací a krizí.“ Zastřelil jej nějaký pan Guitenau a tvrdil, že jej poslal Bůh. Lze se tedy domnívat, zda Guitenaua vedl skutečně Bůh, a ne žádný finančník z Wall Streetu...

Ježíšův postoj k penězům a naše zacházení s nimi

Pán Ježíš odeslal farizejské učedníky a herodiány k farizeům s jasným odkazem. Dejte peníz, který si panovník podepsal svým obrazem tomu panovníkovi, ale co je Božího, to zcela dejte Bohu.⁴ Tedy sebe sama, svou minulost a budoucnost. I sám císař je se svým zlatem a stříbrem majetkem Božím. Ztěží tedy Pán rozdělil svět na dvě sféry, jak se filozofuje a káže. To nebylo otázkou a také to nebylo odpovědí. Buďme upřímní.

Později Pán Ježíš vyprávěl skandální příběh o nespravedlivém správci majetku,⁵ který zpronevěřil, co mohl. Ve chvíli, kdy začal tušit, že má namále, stačil svému pánu udělat

⁴ Viz: Matoušovo evangelium 22:16-22

⁵ Viz: Lukášovo evangelium 16:1-13

ještě solidní zářez. Odepsal z pohledávek svého pána ve prospěch dodavatelů oleje a obilí slušnou částku. Zfalšoval dlužní úpisy a majetek (na naše peníze v ceně nejméně tři miliónů) zmizel ze světa. Nekradl skutečné peníze, jen zkrátil dluhy. Říká se tomu *odklonil*. Nezačal vybírat pánovy pokladnice, necpal si peníze do slamníků a ve stodole na hambalky, nic z toho. Jen zkrátil dluh, který by po jeho odchodu mohl Pán vymáhat. A hlavně, udělal to ve prospěch lidí, kteří se mu mohli odvděčit, až přijde z vězení.

Dá se tušit, že zloděj byl potrestán, dlužní úpisy zase přepsány na původní hodnoty. A viník šel bručet. Zbude mu to, čeho se bál a styděl. Bude kopat nebo bude žebrot. Na podvody se přišlo. Dost možné je, že se to ale nepovedlo. Už tehdy se dařilo lidem unikat spravedlnosti. To už ale Pán nevypráví, končí tím, že postižený majitel statku zloděje pochválil za prozíravou mazanost, se kterou se chtěl zabezpečit pro budoucnost. Tím dal najevo nadhled. Svou vlastní nezávislost na majetku. Ví, že jednou majetek je a podruhé majetek není.

Pán Ježíš končí slovy: “Neboť synové tohoto věku jsou vůči svému pokolení rozumnější (prozíravější) než synové světla.” (16:8) Ocenil mazanost zloděje a dost možná v tuto chvíli ocenil i bohatého majitele, že na celou podivnou transakci přišel. A tato prozíravost mu u synů světla, u těch, kteří jdou za ním a kteří jej poslouchají, chyběla.

Nemůžeme si položit otázku, jak jsme na tom?⁶ Co pro nás představuje majetek? Co s námi dělá nedostatek? A jak se k tomu extra pomíjivému a špinavému světu mamonu stavíme. S rozšířenými očima touhou či s prozíravostí, která zúží zorničky a dobře si spočítá co je za co?! Jak si umíme říci o penízích?! Nežebáme jen? Jak vykazujeme hospodaření, jak si hlídáme smlouvy a jak dovedeme přijímat, platit daně či vyžadovat platby. Čím více o tom budu mluvit, tím dříve budete chtít, abych skončil. Je to únavný a nepříjemný svět, ve kterém je hodně posedlíků halířem, nenávislných lichvářů a bezstarostných rozhazovačů. A to i v řadách synů světla - křesťanů.⁷ Obávám se, že nábožní lidé moc hospodařit s mamonem neumí.

Ježíš tady nemíní skončit. Jako vždycky těžký svět udělá ještě těžší, prohloubí všechny výzvy, ale dá i sílu je naplnit. Tedy: “Učiňte si přátele z mamonu nepravosti, aby vás, až pomine, přijali do věčných stanů.”⁸ I nespravedlivým mamonem si můžete získat přátele. Můžete investovat do lidí, můžete vložit do jejich životů svůj čas, své obdarování, svoje zkušenosti, rozum. To vše by se jistě dalo využít pro vydělávání peněz pro naše vlastní potřeby. Člověk může dělat od rána do večera a stále má pocit, že by mohl mít ještě víc a víc. Ale Pán nás povzbuzuje, abychom nainvestovali do lidí a ti spasení lidé budou nebem, kde budeme doma teď i na věčnosti. Společenství bratří a sester, to bude místo setkávání, místo společenství s Bohem - *miškán*, jak by řekli Hebrejové stánku Hospodinovu. Žel, že dnešní křesťanstvo raději investuje do kaplí a baráků pro lidi, než do lidí samotných.

⁶ Ještě jednou z knihy Přísloví 10:2-5: “Ničemně *získané* poklady neprospějí, ale spravedlnost vysvobodí od smrti. Hospodin nenechá hladovět spravedlivého, ale maří choutky ničemů. Nedbalá ruka způsobuje chudobu, avšak ruka pilných získává bohatství. Rozumný syn v létě sklízí, *ale* syn, který zaspí žeň, jedná hanebně.”

⁷ Viz 1. dopis do Tesaloniky 5:5n: “Neboť vy všichni jste **synové světla** a synové dne. Nepatříme noci ani tmě. Proto tedy nespěme jako ti ostatní, nýbrž budme bdělí a střízliví.”

⁸ Viz: Lukášovo evangelium 16:9

Prakticky tedy, milý bratře!

Chápu, že po mně chcete návod. Praxi. Já bych investoval do lidí. Ve vašem případě do poznání **do studia a praxe** (ty totiž vrací hodnoty, přináší zisk), pak bych investoval do projektů, které přinášejí lidi, tj. do byznysu, který dává **práci a možnosti** lidem kolem, **do rodiny**, která rodí a vychovává děti, do akcí ve sboru, které přinášejí **nové a zachráněné lidi**, tedy opět zisk.

Zdánlivě jsou tu splavy, přes které se naši loďkou života špatně sjíždí: Mít rodinu - znamená mít dům a mít dům znamená mít hypotéku a dluhy. Ale to už je ta lest, která z nás udělá doživotní dlužníky. Děti se dají vychovávat velmi skrovně a při tom hodnotně.

Jiná lest je, že člověk musí mít tituly z nejlepších univerzit a čím více, tím lépe. To je také past. Člověk musí studovat a poznávat, člověk potřebuje praxi. Nepotřebuje dlužit za vzdělání a v nejlepších letech to splácet.

Představa, že je dobré dát peníze církvi. Pak je peníz darovaný zaručeně správně. Tak to je další lest. I v projektech sboru a církve je možné podporovat záležitosti, které přinášejí lidi a tedy pochopitelný zisk hodnot, více nepeněžních, než peněžních. Sbor by měl dávat možnost přispívání na jednotlivé projekty a měl by se snažit prokazatelně argumentovat, jaký je zisk z vynaložené hodnoty. Tedy opět: Více, než z peněz, tak z nepeněžní energie našeho života. Jak se to, co vkládáme do království Božího zúročí. Jaký z toho bude zisk vyjádřený v lidech.

V církvi by měli u peněz být lidé rozšafní, prozíraví. Ne škodliví a taky ne rozhazovači. Lidé, kteří hledají zisk. A zisk - to jsou lidé.

Všechno, co bylo řečeno, je jinak! V Bibli je o tom, že peníze mohou všechno!

Text je v Knize Kazatel 10:16-19, jmenovitě v tom posledním zmíněném verši: "Peníze pak dají na všechno odpověď." Přijmu výzvu a budu se snažit odpovědět. Položím tedy otázku: Jaká je souvislost daného textu z knihy Kazatel?

Text přece hovoří o panování služebnictva. Připomíná, že kvůli líným rukám se sype krov a prosakují zdi. Pak jedinou radostí bývá víno a jídlo. Pak je možné tuto výpověď vysvětlovat tak (a já se k tomu vysvětlení kloním), že zaplacené veselí nám dá odpovědi. Peníze pomohou zapomenout na skutečnost. Je tam přesně pojem *stříbro*. Tak za stříbro si koupíme *všechno*. Mít peníze a jejich odpovědi a nechat zároveň padat krov a prosakovat zdi je sice pojem odpovídající dnešní době, ale není to moc pozitivní výpověď. Ale pokud chce být čestný, tak ještě jedna (pozitivní) odpověď: Pokud budeš dobře hospodařit, tak ti zbude na jídlo a víno, ale spravíš i střechu a prosakující zdi. Zvaž to dobře a pusť se do díla.